

IN MEMORIAM

Odlazak trolista crkvenih povjesničara: Franjo Emanuel Hoško (1940.-2019.), akademik Franjo Šanjek (1939.-2019.) i Mile Bogović (1939.-2020.)

U proteklom razdoblju hrvatska je historiografija izgubila čak trojicu crkvenih povjesničara. S obzirom na to da su svi predavali i na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, razlozi za objavu nekrologa u ovom časopisu višestruko su opravdani.

Franjo Emanuel Hoško (1940.-2019.)

Franjevac Franjo Emanuel Hoško, crkveni povjesničar i redoviti profesor u miru, dugogodišnji predavač Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Teologiji u Rijeci) preminuo je 1. siječnja 2019. u Rijeci u 79. godini života. Od 1999. predavao je na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Rođen je 25. ožujka 1940. u Pakračkom Antunovcu, a nakon osnovne škole u rodnom mjestu srednjoškolsku izobrazbu stekao je u Zagrebu. Filozofsko-teološki studij zaključio je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje je doktorirao 1968. disertacijom „Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613.-1783.)“. Na istom je fakultetu habilitirao je 1976. radom „Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću“. Redovnička pripadnost Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda u mnogočemu je obilježila historiografski interes ovoga plodnog crkvenog povjesničara.

Ključni elementi njegova opusa jesu povijest franjevaštva, što čini primarni interes ovog redovnika nasljedovatelja svetog Franje, crkveno (visoko)školstvo, Slavonija i Trsat. Nacionalna sveučilišna knjižnica u Zagrebu pripisuje mu 209 kataloških jedinica. Prigodom stote obljetnice osnutka Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, objavio je trilogiju o povijesti franjevaštva u kontinentalnoj Hrvatskoj, osobito njihovim pastoralnim i visokoškolskim zadaćama (*Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj kroz stoljeća*, 2000.; *Franjevci i poslanje Crkve u kontinentalnoj Hrvatskoj*, 2001.; *Franjevačke visoke škole u kontinentalnoj Hrvatskoj*, 2002.). Povijest franjevačkog visokog školstva za Hoška je pretpostavka za bolje razumijevanje rada nastavnika tih škola i na polju kulture (jezikoslovlja, gramatike i književnosti). Nema sumnje da je razdoblje kojem je najčešće vraćao bilo 17. i 18. stoljeće. Ne samo da je cijeli svoj život djelovao u visokome školstvu, već je i objekt svoga znanstvenoga rada usmjerio prema povijesti crkvenoga školstva u nas, što je zamjetno već od same doktorske teze. Pisao je i o pavlinskim školama, srednjoj te filozofskoj i teološkoj, naznačujući da je u Hrvatskoj riječ o dvjema katoličkim filozofijama i teologijama – skotizmu i tomizmu. Hoško je zaokupljen proučavanjem djelovanja zaslužnih franjevaca

svoje provincije iz 18. i 19. stoljeća o kojima izdaje opsežna djela (Marijan Jaić, Euzebije Fermendžin, Josip Pavišević, Grga Čevapović).

Provevši veći dio života u okviru Trsatskog franjevačkog svetišta, Hoško je istraživao i objavljivao radove zbog kojih ga je opravdano nazivati povjesničarem Trsata i zapadne Hrvatske. Ukazujući na veze Trsata i Loreta glede predaja o nastanku marijanskog svetišta u 13. st. – koje su se razvijale najprije samostalno, a od 16. stoljeća zajednički – Hoško na povlašteno mjesto stavlja isusovca Bartola Kašića i najznačajnijeg povjesničara trsatskog svetišta Franju Glavinica. Hoško ukazuje na to da je djelovanje trsatskih franjevaca u prošlosti od prvorazredne važnosti za nacionalnu, kako crkvenu tako i svjetovnu povijest, i kulturu. Pišući o filozofskim i teološkim učilištima na Trsatu, na vidjelo iznosi prilično nepoznato djelovanje (visoko)školskih fratarskih ustanova na prostoru Trsata, koje su s prekidima djelovale od 17. do 20. stoljeća, što u hrvatskoj znanstvenoj javnosti prije njega nije bilo prepoznato. Na prijedlog Teologije u Rijeci i nekoliko pojedinaca, Grad Rijeka dodijelio mu je 2012. nagradu za životno djelo „za znanstveni rad, izniman doprinos promicanju trsatske sakralne baštine te osobno svjedočanstvo kulturi dijaloga“.

Hoška je odlikovao duh suradnje i interdisciplinarnosti. Niz godina predavao je nacionalnu povijest hrvatskog ranog srednjeg vijeka na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Nakon osnutka toga Odsjeka 1998., pokrenutog uvelike zaslugom akademika Petra Strčića, Hoško je svojim predavanjima dao doprinos u njegovu stasanju, zajedno s crkvenim povjesničarima akademikom Franjom Šanjekom i Milom Bogovićem. Njegovao je suradnju s Odsjekom za kroatistiku i s Odsjekom za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Bio je i izvrstan poznavatelj umjetnosti, koja je, uz teologiju i crkvenu povijest, bila njegova treća vokacija. Sustavno je poticao istraživanja i okupljao interdisciplinarne timove znanstvenika s težnjom za punom valorizacijom franjevačke umjetničke baštine na Trsatu i trsatskom svetištu.

Akademik Franjo Šanjek (1939. – 2019.)

Dominikanac Franjo Šanjek rođen je u Poljani Biškupečkoj kraj Varaždina 1. travnja 1939., a preminuo je 27. srpnja 2019. u Zagrebu. Studirao je u Zagrebu, Dubrovniku, Rimu i Parizu, gdje brani doktorsku radnju o srednjovjekovnoj Crkvi bosanskih krstjana i katarskom pokretu. Asistent na Katedri crkvene povijesti Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu postao je 1970., nakon čega su uslijedila pet desetljeća aktivnog akademskog rada i vrlo plodna historiografska produkcija. Kao gost predavač surađivao je sa sveučilištima u Švicarskoj, Kanadi i Francuskoj. Od utemeljenja predavao je na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, kao i na Hrvatskih studijima Sveučilišta u Zagrebu te na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Bio je sudionikom, ali i organizatorom brojnih

znanstvenih skupova i kongresa. Od 1978. urednik je časopisa crkvene povijesti *Croatica Christiana periodica*. Od 1992. do 1999. bio je prvim predsjednikom Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti (HNOFZ) u Zagrebu. Za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Razredu za društvene znanosti izabran je 1997. Sve do smrti bio je jedini svećenik u redovima akademika. Od 2008. do 2016. bio je voditeljem Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, a od 2016. do smrti voditeljem Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Đakovu. Član je Predsjedništva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 2011. do 2014., a od 2015. do 2018. bio je i zamjenik tajnika Razreda za društvene znanosti HAZU.

Njegov znanstveni opus obuhvaća širok raspon hrvatske povijesti od srednjeg vijeka do 20. stoljeća, a još od doktorata interesirali su ga vjersko-društveni pokreti od 12. do 15. stoljeća poput već spomenute Crkve bosanske. Katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu navodi 236 jedinica uz Šanjekovo ime. Bavio se raznim osobama iz povijesti dominikanskog reda, poviješću školstva u Hrvata, inkvizicijom, Hrvatima na pariškom i drugim europskim sveučilištima, vezama Hrvata s Apostolskom Stolicom, Hrvatima i povijesnim znanostima itd. Suradivao je u objavi više enciklopedijskih i leksikografskih izdanja publiciranih u Hrvatskoj, Francuskoj, Belgiji, Njemačkoj, Poljskoj, Engleskoj i dr. Izvršno se služio francuskim jezikom s kojega je preveo i objavio više izvora.

Mons. Mile Bogović (1939.-2020.)

Dana 19. prosinca 2020. u Respiracijskom centru KBC Rijeka od epidemije Covid-19 preminuo je biskup mons. dr. sc. Mile Bogović. Rođen je 7. kolovoza 1939. u Cerovcu, župa Slunj. Nakon teološkog studija u Pazinu i Zagrebu, poslijediplomski studij crkvene povijesti pohađao je od 1966. do 1971. na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu gdje postiže doktorat crkvene povijesti. Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 4. lipnja 1999. pomoćnim biskupom Riječko-senjske nadbiskupije, a naredne 2000. i prvim biskupom novoustanovljene Gospičko-senjske biskupije, koju vodi do umirovljenja 2016.

Bogović je zaslužno ime djelovanja Teologije u Rijeci (nekadašnje Visoke bogoslovne škole), od početka sedamdesetih do konca devedesetih godina 20. st. Na toj je ustanovi od 1971. bio profesor crkvene povijesti, a od 1974. i rektor. Organiziravši više znanstvenih simpozija i objavom radova ukazao je na važnost crkvene povijesti i inkulturacije, posebice glagoljice. U kontekstu hrvatske crkvene historiografije izdavanjem svoje doktorske radnje 1982. dao je doprinos poznavanju katoličko-pravoslavnih odnosa u Dalmaciji za vrijeme Venecije (*Katolička Crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za vrijeme mletačke vladavine*). No najveći je prilog Bogović dao historiografiji prostora Riječke metropolije. Kao svećenik Riječko-senjske nadbiskupije u župama u kojima je djelovao istraživao je našu vjersku prošlost i objavio velik broj radova. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu navodi 178 kataloških

jedinica s njegovim autorstvom. Još 1988. godine uredio je zbornik radova *Kravska biskupija u srednjem vijeku* s istoimena skupa održanog dvije godine ranije. Spomenica *Visoko školstvo na području riječko-senjske metropolije* izdana 1999. nadilazi važnost povijesti obrazovnih crkvenih ustanova i nezaobilazan je izvor za proučavanje crkvene povijesti ovoga prostora u 19. i 20. st. Od fundamentalnog je značenja za našu crkvenu historiografiju bilo izdavanje 2003. izvješća *ad limina* senjsko-modruških ili krbavskih biskupa (*Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija. Izvješća biskupa Svetoj Stolici (1602. - 1919.)*). Uvodna studija i znanstvena oprema izvješća, temeljni su Bogovićeve doprinos crkvenoj historiografiji ovoga područja Hrvatske.

Kao i prethodna dvojica crkvenih povjesničara, i Bogović je u prvim godinama uspostave Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci dao svoj doprinos radu te ustanove svojim predavanjima iz srednjovjekovne hrvatske povijesti.

Izv. prof. dr. sc. Marko MEDVED

